

Kanning um krabbamein í bróstum:

Vandin er ikki av

— hóast kvinnur eru farnar um skiftisaldur

Føroyskar kvinnur eru lutfalsliga færri í tali, sum fáa krabbamein í bróstini, enn kvinnur í hinum Norðurlondum. Vit kunnu her samanbera okkum við Finnland, har krabbameinstilburðirnir í bróstum eisini eru færri enn í grannalondunum.

Hetta visir kanning, sum Sanna Dahl Niclasen, fyrrverandi yvirlækni á Røntgendeildini í Havn, hevur gjørt.

Sanna Dahl Niclasen hevur skrásett allar krabbameinstilburðir í brósti hjá føroyskum kvinnum frá 1958 og til og við 1985.

Tilsamans hava 235 kvinnur fingið krabbamein í bróstið í tíðarskeiðnum 1958-85.

Skrásetingarnar visa, at tittleikin av krabbameinssjúkum í brósti var 6-7 tilburðir árliga tey fyrstu 15 árin, men síðan er tittleikin vaksin soleiðis, at nú eru umleið 12 tilburðir árliga. Sanna Dahl Niclasen sigur, at töluni skulu takast í fyrivarni, tí folktalið eisini er vaksið í hesum tíðarskeiði, men at tilburðirnir kortini eru óktrir í tali tey seinastu árin.

Ein kvinna av 20

Talið av tilburðum í Føroyum er lægri enn í flestu Norðurlondum. Samanborið við hini Norðurlöndini eru Føroyar lutfalsliga á hædd við Finnland, meðan talið av krabbameinssjúkum í brósti er størri í Danmark og í Íslandi.

Tað svarar til, at ein av hvørjum 20 kvinnum í Føroyum fáa krabbamein í bróstið, aðrenn tær verða 75 ára gamlar, meðan tað mótsvarandi talið í Danmark og Íslandi er ein av 14 kvinnum.

Aldurin hevur týðning

Kanningin visir eisini, at tittleikin hækkar við aldri, og at vandin fyri krabbameinssjúku í brósti er størri, tá kvinnan er farin um skiftisaldur.

Hetta er umráðandi at gera vart við, tí ofta halda kvinnur, at vandin fyri at fáa krabbameinssjúku í bróstinum er av, tá skiftisaldurin kemur, sigur Sanna Dahl Niclasen. Tí hevur tað týðning, at kvinnur í øllum aldursbólum koma til kanningar.

Eru allar kvinnur í líka stórum vanda fyri at fáa krabbamein í bróstið?

Tað er ikki so einfalt at svara, men okkurt bendir á, at kvinnur, sum eta feitan kost og eisini tær, sum víga ov nógv, eru serliga útsettar. Um vit sammeta hetta við kanningar ádrastaðni, so vísa töl, at krabbamein í brósti er hægst í USA, har fólk eta feitan kost og lægst í Japan, har fiskur og annar soltin kostur verður etin.

Eru møguleikarnir fyri leikidómi størri í dag enn fyri 20 árum síðan?

Fleiri sjúklingar fáa leikidóm í dag, í mun til áður, serliga yngri kvinnur. Ein orsök kann vera, at tær koma fyrr til viðgerð, enn áður.

Av teimum sjúklingum, sum vóru undir 50 ár, visir kanningin, at 61% livdu fimm ár eftir viðgerð, meðan bert 46% av sjúklingunum, sum vóru yvir 50 ár, vóru á livi fimm ár eftir viðgerð.

Hóast krabbameinstilburðir í bróstum eru færri í Føroyum, so visir kanningin eisini, at talið av teimum, sum fáa leikidóm, er størri t.d. í Danmark. Her heldur Sanna Dahl Niclasen, at orsøkin kann vera, at kvinnur ikki fáa viðgerð í góðari tíð.

Visir kanningin nakad itókiligt um vandan í ymsu aldursbólkunum. Kunnu kvinnur í 20 og 30 árunum eisini fáa hesar sjúkur?

Töluni vísa, at fáar kvinnur undir 40 ár fáa krabbamein í bróstið, aldursmarkini eru frá 24 til 89 ár.

Røntgentól frá Kvinnufelagnum

Orsøkin til at Sanna Dahl Niclasen júst hevur kannað krabbameinssjúku í brósti kemst av, at flestu av hesum sjúklingum finga røntgenviðgerð fyrstu árin, hon var á Landssjúkrahúsini og byrjaði hon tá at skráseta hesar tilburðir.

Í 1958 fekk Landssjúkrahúsið eitt tól til røntgenviðgerð til gávus frá Kvinnufelagnum í Havn. Tá fóru vit undir at geva sjúklingum, sum vóru skurðviðgjörðir fyri krabbamein í brósti, røntgenviðgerð aftan á skurðviðgerðina.

Seinni er viðgerðin av

hesum sjúklingum blivin meira fjølbroytt, eitt nú fæst skurðviðgerð — hvílt røntgenviðgerð og kemoterapi. Vónandi ger hetta at fleiri verða grødd.

Sanna Dahl Niclasen er 74 ára gomul og er farin frá sum yvirlækni á røntgendeildini á Landssjúkrahúsini fyri nokrum árum síðan, eftir at hava sitið í hesum starvi í 25 ár.

Í 1979 varð Føroya Felag Møti Krabbameini stovnað og Sanna Dahl Niclasen var formaður í fimm ár og er nú nevndarlimur.

Kanningina um krabbamein í brósti hevur hon arbeitt framhaldandi við, eftir at hon fór frá sum yvirlækni og heldur seg hava góðar stundir til slíkt arbeiði nú.

Alternativ viðgerð eingin loysn

Hava tinar persónligu royndir gjøgnum eitt langt áramál givið tær nakra ábending um, hvussu krabbameinssjúkur skulu viðgerast á besta hátt?

Vit vita meira um krabbameinssjúkur í dag, og hvussu tær í ávisan mun kunnu fribyrgjast. Vit kenna nógv evni, sum kunnu elva til krabbamein, fyrst og fremst tubbakk, evni í kosti og vandamikil evni sum verða nýtt á summum arbeiðsplássum, eitt nú á bilverkstøðum, prentsmiðjum og líkandi.

Tí er tað umráðandi at hava upplýsandi tilfar t.d. í skulom og á arbeiðsplássum.

Eitt framstig er at Arbeiðseftirlitið er sett á stovn, sum kann ansa eftir, at vandamikil evni verða merkt og at fólk á arbeiðsplássinum fylgja teimum reglum, sum skulu yvirhaldast, tá talan er um vandamikil evni. Um ein krabbameinssjúka tekur seg upp, ræður tað um at finna hana so tidliga sum møgulegt og fáa læknaviðgerð aðrenn hon hevur breitt seg.

Henda hátt ber til at lekja summi sløg av krabbameinssjúkum, við skurðviðgerð, kemoterapi ella aðrari viðgerð.

Nógv hevur verið skrivað og tosað um alternativa viðgerð — eitt nú at eta ávisan kost. Er

Sanna Dahl Niclasen
Sanna Dahl Niclasen, 74 ára gomul, er yvirlækni og formaður í Føroya Felag Møti Krabbameini. Hetta er hennar heimabíldur. Hóast hennar starfsárið er langt, so er hennar áhugi at kanna krabbameinssjúkur í brósti og í øðrum líkum. Hetta er hennar heimabíldur. Hóast hennar starfsárið er langt, so er hennar áhugi at kanna krabbameinssjúkur í brósti og í øðrum líkum. Hetta er hennar heimabíldur.

henda viðgerð nýtilig at seta í staðin fyri vanligu læknaviðgerð?

Nei, sjúklingar eiga ikki at nokta sær læknaviðgerð, id er einasta ráð til at taka, sum er. Slíkar sjúkur kunnu ikki lekjast við ávisum kosti, men tað kann bota um heilsustøuna hjá sjúklingum, um teir royna at broyta livimátar og matvanar og gera nakað itókiligt fyri at menna seg sjálvan.

Fólk mugu fáa ta læknaugu viðgerð, sum kann gevast, og eta tey samstundis heilsukost, kann tað avgjört bota v-støðuna.

Nýtt nummar av blaðnum Trygd og Trivni, sum Arbeiðseftirlitið gevur út, kom út nú um dagarnar. Í blaðnum eru fleiri áhugaverdar greinar, eitt nú ein samrøða við Sonnu D. Niclasen, sum

hevur verið eitt av undangongufolkunum í arbeiðnum hjá Føroya Felag Møti Krabbameini. Vit loyva okkum at endurprenta hesa áhugaverdu samrøðuna.

Landssjúkrahúsið
100 Tórshavn

Søkt verður eftir læknafrivara til røntgendeildina frá 16. desember 1989.

Løn og setanartreytir eru sambært sáttmála millum Sjúkrahúsverkið og Starvsmannafelagið.

Umsókn við avriti av próvtøkuskjali v.m. verður at senda umsónarmanninum, Landssjúkrahúsið, 100 Tórshavn.